

BIBLIOTEKA
WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W KRAKOWIE
W LATACH 1946—1961

Alicja Tabakowa

Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie została założona w 1946 r. i powiązana jest jak najściślej z procesem dydaktycznym Uczelni, spełniając rolę pomocniczą w kształceniu i wychowywaniu przyszłych nauczycieli. Mimo tych zadań biblioteka nie jest instytucją zamkniętą, lecz ma charakter publiczny, mogą z jej usług i zbiorów korzystać szerokie rzesze nauczycielskie i studenci innych wyższych uczelni¹.

Powiązanie wewnętrznych zadań biblioteki szkoły wyższej z upublicznieniem jej zbiorów ma swoją odległą tradycję. Po raz pierwszy w Polsce pojawiło się, gdy Komisja Edukacji Narodowej, organizując system szkolny, przejęła opiekę również nad bibliotekami krajowymi, stawiając przed nimi, jako pierwszoplanowe zadanie, służenie pomocą przy wychowywaniu młodego pokolenia i udostępnienie zbiorów społeczeństwu. Ideą przewodnią programu bibliotecznego Komisji Edukacji Narodowej była ścisła łączność bibliotek ze szkołami i ich zadaniami, uznanie bibliotek szkolnych i publicznych za jedną całość, spełniającą zadania oświatowe, a kierowaną przez centralne instytucje państwowe. Dalszą podstawową zasadą było wprowadzenie ogólnej dostępności zamkniętych dotąd bibliotek szkół wyższych, czyli podkreślenie ich publicznego charakteru².

Programowe wytyczne Komisji Edukacji Narodowej, po próbach w poprzednich okresach, urzeczywistnione zostały w pełni dopiero w Polsce Ludowej, gdy utworzono ogólnokrajową sieć bibliotek publicznych, których zbiory odzwierciedlają stan kultury oraz poziom naukowy i oświatowy kraju. Rozwój bibliotek w Polsce Ludowej gwarantuje opieka państwa i specjalne ustawodawstwo biblioteczne, którego fundamentalnym osiągnięciem w latach powojennych jest dekret o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi z 17 kwietnia 1946 r.³

W oparciu o ten dekret rozpoczęła również działalność Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Miała ona początkowo charakter biblioteki szkolnej, zaopatrującej w podręczniki i lekturę studentów. W miarę rozwoju Uczelni i zmiany studiów dwukierunkowych na jednokierunkowe, a następnie wprowadzenia studiów magisterskich, zmieniał się jej charakter. Dostosowując się do nowych potrzeb Szkoły, biblioteka przedstawiała się systematycznie na pozycje

¹ Artykuł oparty został na sprawozdaniach Biblioteki WSP oraz innych materiałach przechowywanych w archiwum Uczelni.

² M. Łodyński: *U kolebki polskiej polityki bibliotecznej (1774—1794)*, Warszawa 1935, s. 39.

³ A. Knot: *Polskie prawo biblioteczne*, Wrocław 1947, s. 9—18.

biblioteki naukowej, służąc kształceniu zawodowemu wyższego stopnia, tworząc warsztaty dla prac naukowo-badawczych.

Według kryteriów typizacji bibliotek podawanych w literaturze bibliotekoznawczej, Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej, ze względu na zadania, jest ośrodkiem pomocniczym dla przygotowania kadr nauczycielskich z wyższym wykształceniem, zaś ze względu na zakres gromadzonych zbiorów ma charakter ogólny⁴. Specyficzną jej cechą jest profil filologiczno-historyczno-społeczny, ze szczególnym uwzględnieniem nauk pedagogicznych. Równocześnie dla potrzeb dydaktycznych Uczelni biblioteka kompletuje piśmiennictwo z zakresu nauk przyrodniczo-matematycznych i geograficznych, tworząc rozbudowaną sieć bibliotek zakładowych o charakterze specjalnym.

Cztery podstawowe elementy: pomieszczenie, księgozbiór, pracownicy i czytelnicy stanowią całość biblioteki. Te same elementy złożyły się również na istnienie i działalność biblioteki WSP oraz miały wpływ na przemiany, jakie przechodziła w ciągu piętnastolecia. Skoordynowanie tych czterech składników zapewnić może tylko dobrze przemyślana i dostosowana do potrzeb struktura organizacyjna biblioteki. Struktura biblioteki WSP w Krakowie była w miarę możliwości dostosowywana do potrzeb Uczelni i w związku z tym ulegała zmianom⁵. W początkach swego istnienia przypominała większe biblioteki szkolne. Prowadzona przez nauczycielkę szkoły ćwiczeń WSP, spełniającą wszystkie funkcje biblioteczne, nie mogła się ani specjalizować, ani nie mogła mieć charakteru biblioteki naukowej. Taki charakter biblioteki uwarunkowany był profilem Uczelni, która kształciła wówczas nauczycieli szkół podstawowych o dwukierunkowej specjalności.

Zmiana zadań Uczelni i programów nauczania oraz przejście na trzyletnie, jednokierunkowe studia o znacznie szerszym zakresie specjalności w r. akad. 1949/50 zadecydowały o ewolucji organizacyjnej biblioteki i wpłynęły na kształtowanie się jej nowego charakteru. Biblioteka, dorównując kroku Uczelni, przestawiła się z biblioteki szkolnej na pozycję biblioteki szkoły wyższej. Realizując hasła rzucone przez konferencję bibliotekarzy polskich w Krynicy w 1951 r., rozpoczęła proces unaukowiania swych zbiorów⁶. Proces ten przyspieszony został przez powstanie w WSP w 1951 r. pierwszych bibliotek zakładowych o specjalistycznym zakresie zbiorów przy pracowniach przyrodniczej i geograficznej, przekształconych następnie w zakłady naukowe.

Następnym etapem rozwojowym dla biblioteki było utworzenie w r. akad. 1952/53 bibliotek zakładów: Historii Literatury Polskiej, Języka Polskiego, Języka Rosyjskiego i Literatury Rosyjskiej, Historii, Podstaw Marksizmu-Leninizmu, Pedagogiki, Matematyki, Chemii, Fizyki. Biblioteka Główna, działająca nadal jako prosty strukturalnie organizm, bez rozbicia na oddziały, stała się centralą dla 12 bibliotek zakładowych w sprawach gromadzenia i opracowania zbiorów.

W ostatnich latach piętnastolecia nastąpiła dalsza rozbudowa sieci bibliotecznej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Dawna biblioteka pracowni przyrodniczej dała początek bibliotekom zakładów: Zoologii, Botaniki i Fizjologii Zwierząt. Nadto z biblioteki Zakładu Historii Literatury Polskiej, jako pierwsza z bibliotek metodycznych, wyodrębniła się biblioteka Zakładu Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury Polskiej. Powstała również Biblioteka Studium Wychowania Fizycznego WSP. Natomiast w związku z rozwiązaniem Katedry Podstaw Marksizmu-Leninizmu, zlikwidowana została biblioteka tego zakładu, a jej zbiory przejęła Biblioteka Główna.

⁴ R. Przelaskowski: *O typach i typizacji bibliotek naukowych*. „Przegląd Biblioteczny” 1957, z. 1, s. 3.

⁵ J. Baumgart: *Struktura organizacyjna bibliotek naukowych*. W: *Z zagadnień teorii i praktyki bibliotekarskiej*, Wrocław 1961, s. 137.

⁶ *Pamiętnik Konferencji Krynickiej 3 — 15 II 1951*. „Przegląd Biblioteczny” 1951, z. 3/4.

Wśród bibliotek zakładowych Wyższej Szkoły Pedagogicznej można wyróżnić trzy zasadnicze typy: pierwszy — biblioteki o niewielkim podręcznym księgozbiorze, nie wykraczające swą usługowością poza pracowników naukowych i studentów lat starszych (np. biblioteka Zakładu Metodyki Nauczania Języka Polskiego i Literatury Polskiej, albo biblioteka Zakładu Fizjologii Zwierząt), drugi — biblioteki gromadzące piśmiennictwo specjalne i księgozbiór wieloegzemplarzowy dla celów dydaktycznych (np. biblioteka Zakładu Języka Rosyjskiego i Literatury Rosyjskiej), trzeci — biblioteki specjalne o ambicjach gromadzenia pełnego piśmiennictwa z określonej dziedziny wiedzy oraz wszystkich potrzebnych studentom pomocy naukowych (np. biblioteki Zakładu Historii i biblioteka Zakładu Geografii). Biblioteki typu trzeciego obejmują swym zasięgiem cały kierunek studiów, obsługując nie tylko pracowników naukowych i studentów, lecz także czytelników spoza Uczelni.

Wraz z rozbudową sieci bibliotecznej przybywało zadań Bibliotece Głównej, które trudno było wykonać bez rozbudowy organizacyjnej i specjalizacji pracowników w poszczególnych działach pracy bibliotecznej. Rozbudowa nastąpiła najpierw w 1958 r., gdy wyodrębniono Dział Udostępniania, a następnie w 1961 r., kiedy powstał dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Odtąd Biblioteka Główna funkcjonuje jako biblioteka dwuoddziałowa.

Jako odrębna jednostka organizacyjna działała Biblioteka Wydziału Zaocznego WSP, założona w lipcu 1951 r. i przeznaczona do zaopatrywania słuchaczy tego Wydziału w podręczniki oraz lekturę niezbędną przy studiach zaocznych. Biblioteka ta, przemianowana w 1958 r. na Bibliotekę Studium dla Pracujących WSP, była jednostką równorzędną Bibliotece Głównej do 1954 r., kiedy to została jej podporządkowana pod względem ogólnego kierownictwa, zachowując nadal samodzielność budżetową. Całkowite połączenie obu bibliotek nastąpiło w styczniu 1961 r. i od tego czasu Biblioteka Studium dla Pracujących ma charakter biblioteki filialnej. Gromadzenie oraz opracowanie księgozbioru przejęła Biblioteka Główna na tych samych zasadach, co i dla bibliotek zakładowych.

Biblioteka Główna i Biblioteka Studium dla Pracujących zostały zlokalizowane w gmachu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie przy ulicy Straszewskiego 22. W pierwszych latach istnienia biblioteka zajmowała dwie sale wykładowe na drugim piętrze, przeznaczając jedną na czytelnię, a drugą na pracownię i magazyn zbiorów. Z czasem uzyskała biblioteka dodatkowe pomieszczenia na magazyn i obszerniejszą salę czytelniową. Powiększenie się księgozbioru, szczególnie szybkie od czasu powstania Biblioteki Wydziału Zaocznego, stwarzało wskutek wzrastającego obciążenia niebezpieczeństwo zawalenia się stropów II piętra, w związku z czym biblioteki przeniesione zostały na parter. Obecnie obydwie biblioteki zajmują 5 sal wykładowych, nie dostosowanych do potrzeb bibliotecznych, z których trzy przeznaczone są na magazyny, jedna na pracownię i jedna na czytelnię. Zajmowane pomieszczenia są stanowczo za ciasne, co w wysokim stopniu utrudnia normalny tok pracy bibliotecznej i nie pozwala na zaspokojenie potrzeb czytelników.

Pierwszymi pracownikami biblioteki WSP byli: K. Pollo, nauczycielka szkoły ćwiczeń i mgr L. Pietrzykowski, asystent historii literatury polskiej. Podział czynności w bibliotece był w zasadzie stały. K. Pollo sprawowała funkcję kierownika, prowadziła gromadzenie i opracowanie zbiorów, a mgr L. Pietrzykowski — udostępnianie i informację biblioteczną. Ich zasługą było przejście biblioteki po Państwowym Pedagogium, następnie jej zewidencjonowanie, skatalogowanie alfabetyczne i udostępnienie czytelnikowi.

Po krótkotrwałym okresie pracy Kazimierzy Pollo, kierownictwo biblioteki objął w 1947 r. dr S. Jodłowski, asystent języka polskiego, później jako docent pełniący funkcje: dziekana, prorektora oraz kierownika Katedry Języka Polskiego. Jemu biblioteka zawdzięcza zaprowadzenie właściwej dokumentacji, założenie inwenta-

rzy systemu amerykańskiego, zorganizowanie katalogu działowego, dostosowanego do wymogów Szkoły.

Personel biblioteczny w latach 1947—1952 stanowili asystenci zatrudnieni na Wydziale Humanistycznym WSP, którzy w ramach obowiązków pomocniczych pracowników nauki pracowali w bibliotece od 10 do 12 godzin tygodniowo. Obowiązek pracy asystentów w bibliotece wynikał stąd, że na Wydziale Humanistycznym nie było zakładów naukowych, a pomocniczych pracowników nauki zatrudnionych przy takich przedmiotach, jak: literatura polska, język polski, historia, pedagogika czy ekonomia trzeba było związać z warsztatem pracy dydaktyczno-naukowej, jaki w istniejących warunkach mogła stanowić tylko biblioteka. W latach 1949—1952 przez bibliotekę przeszli asystenci: J. Grygiel, J. Rzeszut, J. Bodnarowska — poloniści, A. Dyras, R. Orłowski, Z. Tabaka, I. Wątor — historycy, D. Kwaśniewicz — pedagog, A. Jankowska — ekonomistka. Nad całokształtem pracy asystentów w bibliotece czuwał jeden z asystentów, wyznaczony na stanowisko kierownika, który odpowiadał za sprawy finansowe i gromadzenie zbiorów. Inni asystenci zajmowali się opracowaniem księgozbioru, udostępnianiem i informacją biblioteczną.

Zatrudnienie asystentów w bibliotece miało dobre i złe strony. Dla asystentów praca dydaktyczna i naukowa była podstawowym obowiązkiem, zaś praca w bibliotece stanowiła zajęcie uboczne, co nie sprzyjało wyspecjalizowaniu ich w technice bibliotecznej. Natomiast asystenci w bibliotece widzieli przedłużenie procesu dydaktycznego i stali się właściwymi łącznikami czytelnika ze zbiorami. Zainteresowani sami bezpośrednio wynikami pracy dydaktycznej na ćwiczeniach i konsultacjach, specjaliści z poszczególnych dziedzin, wyrabiali u studentów zainteresowania piśmiennictwem swojej specjalności. Asystenci stwarzali możliwości bezpośredniego kontaktu z literaturą specjalistyczną i wdrażali studentów do stałego obcowania z książką. Po utworzeniu w r. akad. 1952/53 bibliotek zakładowych na Wydziale Filologiczno-Historycznym, nabyte umiejętności asystenci wykorzystali przy organizowaniu bibliotek zakładowych, które w znacznie węższym, ale bardziej wyspecjalizowanym zakresie kontynuowały prace zapoczątkowane w Bibliotece Głównej.

Kwalifikacje zawodowe zdobywali asystenci przez praktykę oraz szkolenie zawodowe wewnętrzne i organizowane przez Ministerstwo Oświaty w miesiącach wakacyjnych. Kursy biblioteczne pierwszego i drugiego stopnia ukończyli: J. Grygiel, L. Pietrzykowski, R. Orłowski, Z. Tabaka i I. Wątor, zdobywając kwalifikacje zawodowe i przygotowanie do prowadzenia biblioteki. Toteż po odejściu z biblioteki dr S. Jodłowskiemu w 1950 r. funkcje kierownicze przekazane zostały R. Orłowskiemu, który je sprawował do 1952 r.

Stałych dwóch pracowników biblioteka uzyskała w 1952 r. Byli to: J. Kaspepek — absolwent Wydziału Bibliotecznego WSNS w Krakowie i A. Tabakowa — absolwentka WSP. Kierownictwo biblioteki w wymiarze pół etatu objął W. Żytyński, nauczyciel języka polskiego liceum pedagogicznego, który po rocznej pracy zrezygnował z tego stanowiska. Ważnym jego osiągnięciem było zorganizowanie praktyki bibliotecznej dla studentów filologii polskiej WSP w celu przygotowania ich do prowadzenia bibliotek szkolnych. Szkoda, że praktyki studenckie nie były kontynuowane w następnych latach, gdyż był to ważny czynnik dydaktyczny, wiążący młodzież z biblioteką i wyrabiający nawyki stałego posługiwania się książką.

W roku akad. 1953/54 Biblioteka Główna nie miała kierownictwa, natomiast personel biblioteczny powiększył się o jednego stałego pracownika — Marię Pietrasową, absolwentkę Studium Zaocznego WSP w Gdańsku. Biblioteka Wydziału Zaocznego, jeżeli idzie o personel biblioteczny, była w lepszym położeniu, bo od założenia posiadała stałych pracowników: Z. Juchowską — kierowniczkę biblioteki do 1954 r., A. Kalicińską i Z. Kalicińską, a od 1953 r. S. Wolańską. Kierownictwo obydwu bibliotek w 1954 r. objęła H. Hanuszkowa, która tę funkcję sprawuje do chwili obecnej. Personel biblioteczny od 1952 r. stale się powiększał, co wynikało z rozwoju

biblioteki, narastania zadań i przybywania coraz liczniejszego księgozbioru. Jak w bibliotekach Wyższej Szkoły Pedagogicznej kształtował się stan zatrudnienia, przedstawia tabela 9.

STAN ZATRUDNIENIA W BIBLIOTEKACH WSP

Tabela 9

Rok akad.	P r a c o w n i c y		Razem
	Biblioteki Głównej	Biblioteki Stud. dla Prac.	
1946/47	1	—	1
1947/48	2	—	2
1948/49	2	—	2
1949/50	3	—	3
1950/51	4	—	4
1951/52	9	1	10
1952/53	3	2	5
1953/54	3	4	7
1954/55	5	5	10
1955/56	7	5	12
1956/57	7	5	12
1957/58	9	5	14
1958/59	9	5	14
1959/60	9	5	14
1960/61	12	4	16
1961/62	12	4	16

Personel obu bibliotek to pracownicy działalności podstawowej. Wśród nich większość posiada wykształcenie wyższe, z tych trzy osoby uzyskały tytuł magisterski w trakcie pracy. Pełne wykształcenie wyższe z tytułem magisterskim posiadało 8 osób, wykształcenie wyższe I stopnia — 3 osoby, wykształcenie średnie 4 osoby, podstawowe — 1 osoba. Spośród 11 osób z wykształceniem wyższym 5 pracowników ma ukończone studia polonistyczne, 2 — geograficzne, 1 — pedagogiczne, 1 — historyczne, 1 — bibliotekarskie, trzech pracowników posiada średnie wykształcenie bibliotekarskie. Liczba 16 pracowników, którą zamykamy okres 15-lecia biblioteki, jest świadectwem rosnących stale jej zadań i roli, jaką spełnia w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Pod koniec omawianego okresu stanowiska służbowe starszego bibliotekarza zajmowało 4 pracowników, bibliotekarza — 11, młodszego bibliotekarza — 1 pracownik.

W podnoszeniu kwalifikacji zawodowych personel biblioteczny napotykał na znaczne trudności, ponieważ pracownicy bibliotek wyższych szkół pedagogicznych nie byli objęci szkoleniem zawodowym, organizowanym dla bibliotekarzy bibliotek podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego. Problem szkolenia zawodowego i włączenia pracowników bibliotek wyższych szkół pedagogicznych w zorganizowany system szkolenia bibliotekarzy innych szkół wyższych stanowił, między innymi, przedmiot dwóch konferencji dyrektorów bibliotek WSP, w latach 1956 i 1960. Wyniesiony na konferencji w 1956 r. postulat, by pracowników bibliotek WSP włączyć do akcji szkoleniowej, którą były objęte biblioteki resortu Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego, nie został urzeczywistniony⁷. Nie odniosła też skutku prośba pracowni-

⁷ Konferencja Bibliotek Wyższych Szkół Pedagogicznych. „Przegląd Biblioteczny” 1957, z. 1, s. 89—91.

ków biblioteki WSP w Krakowie, wniesiona do Związku Nauczycielstwa Polskiego, o interwencję w Ministerstwie Oświaty w sprawie szkolenia zawodowego i uregulowania warunków pracy. Zapowiedziany przez Sekcję Biblioteczną Związku Nauczycielstwa Polskiego kurs z specjalnie dostosowanym programem dla bibliotek wyższych szkół pedagogicznych nie został też zrealizowany. Dopiero rozporządzenie Ministrów Szkolnictwa Wyższego, Zdrowia i Opieki Społecznej, Oświaty, Spraw Zagranicznych oraz Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 25 maja 1961 r. w sprawie warunków, jakim powinni odpowiadać kandydaci na bibliotekarzy dyplomowanych w szkołach wyższych, oraz w sprawie zasad i trybu składania egzaminów bibliotekarskich⁸ dało wszystkim bibliotekarzom wyższych szkół pedagogicznych posiadającym co najmniej tytuł magistra możliwość szkolenia się i uzyskania pełnych kwalifikacji zawodowych. W zorganizowanym w Krakowie przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich i Sekcję Biblioteczną ZNP kursie przygotowawczym do egzaminu dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych wzięło udział trzech bibliotekarzy WSP. Do 1961 r., dzięki własnym staraniom, przez szkolenie zawodowe, organizowane przez Ministerstwo Oświaty i Państwowy Ośrodek Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie, przeszły trzy osoby, z których dwie ukończyły zaoczny kurs dla bibliotek szkolnych, a jedna ukończyła dwa kursy dla bibliotek szkolnych i zaoczny kurs bibliograficzny.

Mimo trudnych warunków lokalowych, ciasnych i niehigienicznych pomieszczeń, pracownicy bibliotek Wyższej Szkoły Pedagogicznej, tworząc zwarty kolektyw, swoją ofiarną pracą przyczynili się do znacznej rozbudowy całej sieci bibliotecznej Uczelni. Bibliotekarze lepsze warunki pracy, czytelnicy dogodniejsze czytelnie, a zbiory biblioteczne odpowiednie pomieszczenia — znajdują z chwilą ukończenia budowy projektowanego nowego gmachu Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Biblioteka WSP swoją działalność rozpoczęła w oparciu o nieliczny księgozbiór, przekazany Uczelni przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego po zlikwidowanym Państwowym Pedagogium. Ogólny zasób księgozbioru przekazanego bibliotece obejmował 1527 woluminów druków zwartych z różnych dziedzin wiedzy. W przejętym księgozborze przeważały podręczniki i literatura pomocnicza dla nauczycieli i młodzieży szkół średnich. Pierwsze, skromne zakupy, sięgające zaledwie 157 woluminów, dokonane zostały w listopadzie i grudniu 1946 r. Szybszy wzrost nabytków zaczął się od 1947 r., a jak w poszczególnych latach kształtował się przyrost księgozbioru, ilustruje tabela 10⁹.

Nabytki biblioteczne pochodzą z trzech źródeł: zakupu, darów i wymiany. Linia zbiorów bibliotecznych w minionym piętnastoleciu wykazuje stałe tendencje rozwojowe, przy nieznacznych tylko odchyleniach w niektórych latach. Spadek ilościowy zakupów bibliotecznych w latach 1948, 1953, 1956 i 1959 wiązał się ze zmianą cen książek oraz nabywaniem bardziej wartościowych, a więc droższych publikacji naukowych, szczególnie w 1959 r., w którym poważną pozycję stanowiły nabytki zagraniczne. Gwałtowny wzrost nabytków w niektórych latach wynikał ze wzrastających potrzeb dydaktycznych w zakresie wieloegzemplarzowego księgozbioru podręcznikowego i lektury obowiązkowej.

Wykazane w tabeli liczne dary, przekazane bibliotece przez instytucje, organizacje społeczne i osoby prywatne, bogaciły, szczególnie w początkowym okresie, zasoby biblioteczne. Wśród ofiarodawców należy wymienić na pierwszym miejscu Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, które przekazało zbiory biblioteczne

⁸ Rozporządzenie Ministrów: Szkolnictwa Wyższego, Zdrowia i Opieki Społecznej, Oświaty, Spraw Zagranicznych oraz Przewodniczącego GKKFiT z 25 V 1961 r. w sprawie warunków jakim powinni odpowiadać kandydaci na bibliotekarzy dyplomowanych w szkołach wyższych oraz w sprawie zasad i trybu składania egzaminów bibliotekarskich. „Dziennik Ustaw PRL” z dnia 24 VI 1961 r. nr 29, poz. 143.

⁹ Stan księgozbioru podano na dzień 31 grudnia każdego wymienionego w tabeli roku.

PRZYROST KSIĘGOZBIORU BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ

Rok	Zakup	Dary	Wymiana	Razem
1946	157	1 527	—	1 684
1947	2 213	—	—	2 213
1948	456	111	—	567
1949	1 305	61	—	1 366
1950	2 480	137	5	2 622
1951	2 468	324	—	2 792
1952	2 824	969	104	3 957
1953	1 730	1 907	35	3 618
1954	5 675	235	8	5 918
1955	4 829	102	7	4 938
1956	3 725	234	17	3 976
1957	4 738	156	16	4 910
1958	5 173	264	22	5 459
1959	4 669	473	14	5 156
1960	5 554	42	2	5 598
1961	7 246	718	27	7 991

po Państwowym Pedagogium i Wyższym Kursie Nauczycielskim w 1946 r., Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, dostarczający regularnie do 1952 r. egzemplarze okazowe własnych wydawnictw, Ministerstwo Oświaty, Koło Językowe Studentów WSP, które po rozwiązaniu w 1951 r. przekazało cały swój księgozbiór w językach rosyjskim i angielskim, Zrzeszenie Studentów Polskich jako ofiarodawcę poważnego zbioru, obejmującego 1619 woluminów, Związek Młodzieży Polskiej z darem 205 woluminów w 1954 r. Na podkreślenie zasługują również dary przekazane Bibliotece Głównej w latach 1952 i 1953 przez licea pedagogiczne w Bochni i Zakopanem, Liceum Ogólnokształcące im. Nowodworskiego w Krakowie oraz w 1961 r. przez Liceum Ogólnokształcące w Olkuszu. W związku z rozwojem wydawnictw własnych wyższych uczelni w ostatnich latach, Biblioteka WSP, po nawiązaniu kontaktów, otrzymuje w formie darów egzemplarze wydawnictw, głównie z wyższych szkół pedagogicznych w Gdańsku, Opolu i Katowicach, a także innych wyższych uczelni. Między ofiarodawcami znajdują się także instytucje zagraniczne, jak: Księgarnia Polska w Paryżu, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu, Polski Instytut Naukowy w Nowym Jorku, Polski Uniwersytet Ludowy w Filadelfii, Polski Związek Akademicki w Chicago, Wydawnictwo Oxford University Press, firma wydawnicza Verlag Benno Schwabe Basel w Szwajcarii, Leningradzkiej Gosudarstwiennyj Pedagogičeskiej Institut, Moskowskiej Gosudarstwiennyj Pedagogičeskiej Institut oraz Ambasada Amerykańska w Warszawie.

Grono ofiarodawców prywatnych stanowią osoby związane ze szkołą polską i zawodem nauczycielskim, wśród nich profesorowie i wychowankowie Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. W r. 1959 dar Zofii Dyakowskiej, liczący 222 woluminy, wydatnie zasilł księgozbiory zakładów: Zoologii, Geografii i Filologii Polskiej, zaś w 1961 r. liczny księgozbiór ofiarowany przez Zofię Kołaczkowską pomnożył zbiory Biblioteki Głównej. Spośród hojnych ofiarodawców na wymienienie zasługują: prof. dr Stefan Szuman — pierwszy dyrektor PWSP, prof. dr Wincenty Danek — rektor WSP, doc. dr Stanisław Jodłowski — prorektor WSP, doc. dr Zofia Krygowska, doc. dr Helena Rzadkowska, doc. dr Marian Tyrowicz, prof. dr Jan

Nowakowski, doc. dr Ignacy Zarębski, prof. dr Stanisław Gołąb, mgr Zdzisław Słomiński, adiunkt dr Józef Białek, st. asystent mgr Bronisław Pydziński.

Nikłą część zbiorów stanowią nabytki uzyskane drogą wymiany krajowej i zagranicznej. Wymieniano głównie nie opracowane dublety z bibliotekami krakowskimi, najczęściej z Biblioteką Jagiellońską. Najważniejsza wymiana miała miejsce w 1952 r., kiedy to za zdekompletowane roczniki czasopism polskich i niemieckich z czasów okupacji hitlerowskiej uzyskano od Biblioteki Jagiellońskiej szereg cennych publikacji.

Znacznie szybciej niż księgozbiór Biblioteki Głównej wzrastały zasoby Biblioteki Studium dla Pracujących, gdy ta stanowiła odrębną jednostkę budżetową i administracyjną, szczególnie w pierwszych latach jej istnienia. Przyrost księgozbioru tej biblioteki ilustruje tabela 11.

Tabela 11

PRZYROST KSIĘGOZBIORU BIBLIOTEKI STUDIUM DLA PRACUJĄCYCH

Rok	Zakup	Dary	Wymiana	Razem	Stan księgozb.
1951	6 952	—	—	6 952	6 952
1952	8 098	10	—	8 108	15 050
1953	8 929	5	—	8 933	23 743
1954	6 984	—	2	6 986	30 938
1955	5 763	2	—	5 765	35 657
1956	3 398	—	7	3 405	38 935
1957	4 065	11	3	4 079	43 060
1958	3 409	8	5	3 422	46 451
1959	4 871	13	4	4 888	51 315
1960	2 824	9	6	2 839	54 015

Na zbiory Biblioteki Studium dla Pracujących złożyły się wieloegzemplarzowe pozycje podręcznikowe i lektury obowiązkowe, przewidziane programem na poszczególnych kierunkach studiów zaocznych. Początkowo gromadzono tylko wydawnictwa z zakresu filologii polskiej, filologii rosyjskiej i geografii, bo takie specjalności istniały na Wydziale Zaocznym. Od 1957 r. zakres treściowy księgozbioru znacznie się poszerzył, w związku z otwarciem nowych kierunków studiów zaocznych, jak: historia, pedagogika, biologia i matematyka, dla których trzeba było dostarczyć pomocy naukowych w formie podręczników, skryptów czy obowiązkowej lub zalecanej lektury. Samodzielną działalność w zakresie gromadzenia Biblioteka Studium dla Pracujących zakończyła 31 grudnia 1960 r., ponieważ od 1 stycznia 1961 r., jako biblioteka filialna, została objęta centralnym gromadzeniem, prowadzonym przez Bibliotekę Główną WSP.

W związku z bogatymi zbiorami naukowymi bibliotek krakowskich, takich jak: Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Biblioteka Czartoryskich i biblioteki zakładowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, posiadające księgozbiory dostosowane do prac naukowo-badawczych, z których korzystać mogą studenci i pracownicy naukowcy WSP, biblioteka nasza w pierwszym okresie nie gromadziła wydawnictw bardziej specjalistycznych, rzadziej używanych. Natomiast starała się zapewnić studentom wszystkie książki potrzebne do normalnego toku studiów, w pierwszym rzędzie podręczniki uniwersyteckie trudno dostępne i drogie, następnie wszystkie monografie, które są lekturą obowiązkową lub zaleconą. Biblioteka gromadzi również wszystkie podręczniki obowiązujące w szkołach średnich, jako pomoc dla studentów przeprowadzających lekcje praktyczne. Podział księgozbioru bibliotek WSP według treści jest mocno zróżnicowany, tak samo jak i podział na-

bytków w poszczególnych latach. Dla orientacji, jak kształtowały się nabytki biblioteczne według podziału treściowego w wybranych przykładowo okresach, zamieszczone zostało zestawienie za lata 1951 i 1956 dla Biblioteki Studium dla Pracujących (tabela 12) i za lata: 1951, 1956, 1961 — dla Biblioteki Głównej (tabela 13).

Tabela 12

NABYTKI BIBLIOTEKI STUDIUM DLA PRACUJĄCYCH WEDŁUG TREŚCI

Nazwa działu	Rok 1951		Rok 1956	
	Ilość	%	Ilość	%
Dzieła ogólne	18	0,26	29	0,85
Filozofia	2	0,03	41	1,21
Psychologia	2	0,03	49	1,45
Religia	2	0,03	5	0,14
Nauki społeczno-ekonomiczne	355	5,13	237	6,98
Oświata, wychowanie	306	4,40	233	6,85
Językoznawstwo	530	7,62	135	3,98
Nauki przyrodnicze	635	9,13	222	6,53
Nauki stosowane	—	—	4	0,12
Sztuki piękne	33	0,47	17	0,50
Nauka o literaturze	1.060	15,25	613	18,02
Literatura piękna	2.580	37,11	1.390	40,88
Geografia	1.075	15,46	240	7,05
Historia	354	5,08	185	5,44
Razem	6.952	100,00	3.400	100,00

Tabela 13

NABYTKI BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ WEDŁUG TREŚCI

Nazwa działu	Rok 1951		Rok 1956		Rok 1961	
	Ilość	%	Ilość	%	Ilość	%
Dzieła ogólne	27	0,97	103	2,59	199	2,49
Filozofia	32	1,15	104	2,62	212	2,66
Psychologia	25	0,89	53	1,33	182	2,28
Religia	5	0,18	23	0,58	33	0,42
Nauki społeczno-ekonomiczne	435	15,59	409	10,28		11,56
Oświata, wychowanie	178	6,38	173	4,36	924	10,92
Językoznawstwo	173	6,19	229	5,75	660	8,25
Nauki przyrodnicze	480	17,19	334	8,40	1.272	15,91
Matematyka	75	2,68	114	2,86	112	1,41
Nauki stosowane	10	0,36	46	1,16	157	1,96
Sztuki piękne	46	1,65	70	1,77	113	1,42
Nauka o literaturze	171	6,13	393	9,88	1.159	14,50
Literatura piękna	673	24,11	927	23,31	931	11,65
Geografia	232	8,30	443	11,15	591	7,39
Historia	230	8,23	555	13,96	574	7,18
Razem	2.792	100,00	3.976	100,00	7.991	100,00

Charakteryzując nabytki bibliotek WSP według ich zakresu treściowego, stwierdzić należy, że przewagę w nich stanowiły książki z literatury pięknej, szczególnie w bibliotece Studium dla Pracujących, w której tego rodzaju zbiory wynosiły 37,11% w 1951 r. i 40,88% w 1956 r. Zmiana profilu nabytków nastąpiła po 1956 r., czego wymownym przykładem jest zestawienie z 1961 r. w którym to literatura piękna wynosiła 11,99%. Wyraźne przesunięcie na korzyść takich dyscyplin wiedzy, jak: oświata i wychowanie, nauka o literaturze, językoznawstwo, dobitnie świadczą o przekształceniu się biblioteki w bibliotekę naukową. Proces ten związany jest z potrzebami Uczelni, która od 1954 r. otrzymała pełne prawa wyższej szkoły, z prawem nadawania tytułów magisterskich, a w 1959 r. tytułów doktorskich. Dalszy wpływ na proces unaukowania biblioteki wywiera rozwój prac naukowo-badawczych prowadzonych przez katedry.

O zmianie profilu księgozbioru świadczyć mogą również zakupy głównie literatury naukowej w językach obcych. Kształtowanie nabytków w językach obcych przedstawia tabela 14.

Tabela 14

NABYTKI ZAGRANICZNE DRUKÓW ZWARTYCH

Rok	J. ros.	J. ang.	J. franc.	J. niem.	Inne	Razem
Biblioteka Główna						
1946	—	21	272	247	—	540
1947	—	—	—	—	—	—
1948	—	12	—	2	—	14
1949	27	5	2	27	—	61
1950	145	6	54	—	—	205
1951	99	27	12	33	—	171
1952	321	17	37	5	6	386
1953	551	3	12	19	4	589
1954	166	2	12	14	6	200
1955	578	4	55	35	9	681
1956	493	1	1	39	3	537
1957	250	15	14	75	—	354
1958	837	203	45	109	42	1 236
1959	642	180	148	273	17	1 261
1960	533	293	238	166	33	1 263
1961	775	205	409	345	158	1 892
Biblioteka Studium dla Pracujących						
1951	2 265	—	—	—	—	2 265
1952	4 635	—	—	3	—	2 638
1953	1 059	—	—	—	—	1 059
1954	1 677	2	1	48	18	1 746
1955	982	—	1	3	—	986
1956	833	—	—	1	—	834
1957	307	—	—	8	—	315
1958	579	—	—	29	—	608
1959	343	40	26	10	25	444
1960	223	3	—	52	16	304

W pierwszym roku literatura obcojęzyczna pochodziła z daru przekazanego Bibliotece Głównej przez Kuratorium krakowskie, w następnych latach z zakupów wydawnictw zagranicznych na rynkach krajowych, głównie radzieckich i krajów demokracji ludowej. Dopiero od 1958 r. Biblioteka Główna prowadzi na większą skalę zakupy literatury zagranicznej drogą zamówień, przeważnie z krajów zachodnich. Literatura radziecka i krajów demokracji ludowej nabywana jest nadal na krajowym rynku księgarskim.

Dla pełnego przedstawienia zasobów bibliotecznych konieczne jest omówienie jeszcze zbiorów specjalnych, głównie kartografii, oraz zakupu i prenumeraty czasopism. Jak kształtowała się prenumerata czasopism, ile tytułów globalnie biblioteka otrzymywała, wskazuje tabela 15, zestawiona z przykładowo wybranych lat.

PRENUMERATA CZASOPISM

Tabela 15

Rok	Krajowe	Radzieckie i krajów demokr. lud.	Zachodnioeuropejskie	Razem
1948	37	4	—	41
1950	38	8	1	47
1952	68	41	—	109
1954	121	78	6	205
1956	137	58	12	207
1958	107	38	42	188
1960	119	52	55	226
1962	168	79	76	323

Stałe zwiększanie ilości tytułów prenumerowanych czasopism wynikało z rozwoju i zróżnicowania dyscyplin wiedzy, podejmowania badań naukowych przez katedry i ze związanej z tym rozbudowy sieci bibliotek zakładowych. 323 tytuły czasopism krajowych i zagranicznych, prenumerowanych w 1962 r., są dowodem zapotrzebowania kadry naukowej i młodzieży studiującej na najnowsze wyniki badawcze.

Całokształt zbiorów bibliotecznych w poszczególnych latach przedstawia tabela 16.

Zgromadzenie tak pokaźnego księgozbioru, bo liczącego w 1962 r. 117 556 woluminów druków zwartych, 4 108 woluminów czasopism opracowanych, 206 jednostek zbiorów specjalnych, mówi o dynamice rozwojowej Biblioteki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, jest również wymownym świadectwem wielkiego wkładu pracy personelu bibliotecznego.

Opracowanie zbiorów całej sieci bibliotecznej, tak jak i gromadzenie, prowadzone jest centralnie przez Dział Gromadzenia i Opracowania Biblioteki Głównej WSP. Dział ten zbiera dezyderaty, opracowane na podstawie spisów bieżącej produkcji wydawniczej i katalogów antykwarycznych, dokonuje zakupów oraz sprawdza nabytki, prowadzi wymianę krajową i zagraniczną, przyjmuje dary, prowadzi rejestr przybytków, klasyfikuje zbiory, wpisuje je do inwentarzy bibliotecznych, wykonuje katalogowanie alfabetyczne i rzeczowe, włącza karty do katalogów, przeprowadza ich meliorację, prowadzi inwentarze depozytowe bibliotek zakładowych, przekazuje opracowane książki wraz z kartami do katalogów alfabetycznych zakładom. Do pracowników tego Działu należy także przysposobienie techniczne książki oraz prowadzenie statystyk związanych z gromadzeniem, opracowaniem i rozprowadzaniem zbiorów w całej sieci bibliotecznej.

STAN KSIĘGOZBIORU

Rok	Druki zwarte	Czasopisma opracowane	Zbiory specjalne (kartografia)
1946	1 684	—	—
1947	3 897	—	—
1948	4 464	—	—
1949	5 444	186	—
1950	7 906	249	—
1951	10 605	295	—
1952	14 412	442	—
1953	17 998	506	—
1954	23 773	574	—
1955	28 680	694	—
1956	32 535	825	—
1957	35 705	2 403	—
1958	40 665	2 933	—
1959	45 373	2 283	—
1960	50 123	3 548	80
1961	111 825	3 882	138
1962	117 556	4 108	206

Całą dokumentację biblioteczną trzeba było tworzyć od podstaw, tak samo jak i księgozbiór, bo nawet szczupłe zbiory przejęte po Państwowym Pedagogium nie były ani zinwentaryzowane, ani skatalogowane, a przez to niedostępne dla czytelnika. Pierwotnie w bibliotece prowadzone były katalogi tzw. włoskie, kłamrowe, w układzie alfabetycznym i działowym, w którym uwzględniano tylko podstawowe działy wiedzy, jak: historia, geografia, przyroda i inne, dostosowane do istniejących wówczas kierunków studiów. W r. akad. 1953/54 nastąpiła zmiana: zaprzestano prowadzenia katalogu kłamrowego jako mało praktycznego tak dla czytelnika, jak i bibliotekarza, przechodząc na katalog sporządzany na kartach formatu międzynarodowego, powszechnie stosowany w bibliotekach. Przeważenie katalogu z kłamrowego na szufladkowy trwało prawie dwa lata z powodu nielicznej, trzysobowej grupy pracowników bibliotecznych, którzy obciążeni byli wszystkimi pracami związanymi z normalnym funkcjonowaniem biblioteki. Dalszym unowocześnieniem i uprzywilejowaniem katalogów czytelnikowi było przejście z katalogu działowego, który okazał się niewystarczający, na katalog systematyczny, oparty na klasyfikacji dziesiętnej. Prace rozpoczęte nad zaprowadzeniem katalogu systematycznego w 1956 r. są kontynuowane nadal i swoim zasięgiem katalog ten obejmuje zbiory całej sieci biblioteczej. Przez cały okres piętnastolecia Biblioteka Główna prowadziła katalogi centralne: alfabetyczny i systematyczny, wykazując w nich zasoby całej sieci, bez względu na miejsce ich przechowywania i udostępniania. Katalogiem centralnym nie została objęta jedynie ta część księgozbioru Biblioteki Studium dla Pracujących, która została zgromadzona i opracowana przez tę bibliotekę do 31 grudnia 1960 r., tj. daty włączenia jej do Biblioteki Głównej na zasadach filii. Dla ułatwienia pracy czytelnikowi w poszukiwaniach interesujących go publikacji, na kartach katalogowych zamieszczane są informacje, gdzie znajdują się książki. Niezależnie od katalogów Biblioteki Głównej każda biblioteka zakładowa prowadzi katalogi wewnętrzne dla własnych potrzeb, wszystkie alfabetyczne, niektóre także rzeczowe.

Zbiory biblioteczne są tylko w części zmagazynowane w Bibliotece Głównej, bowiem centralne jest gromadzenie i opracowanie, natomiast udostępnianie jest zdecentralizowane. W związku z decentralizacją udostępniania rozproszone musi być

także przechowywanie księgozbioru. Biblioteka Studium dla Pracujących i każdy zakład naukowy, we własnym zakresie, przechowuje pobrane z Biblioteki Głównej, w formie depozytów, druki zwarte, czasopisma i zbiory specjalne. Rozmieszczenie zbiorów całej sieci bibliotecznej pod koniec omawianego okresu przedstawia tabela 17.

Tabela 17

ROZMIESZCZENIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH

Nazwa zakładu	Druki zwarte	Czasopisma opracowane	Zbiory specjalne	Czasopisma w prenumeracie	
				krajowe	zagan.
Zakład Pedagogiki	797	11	—	25	19
Zakład Psychologii	1 430	36	—	7	10
Zakład Hist. Literatury Polskiej	3 302	154	—	23	6
Zakład Języka Polskiego	1 290	149	—	3	6
Zakład Metodyki Języka Polskiego i Literatury Polskiej	81	2	—	2	—
Zakład Języka Rosyjskiego i Literatury Rosyjskiej	5 212	13	—	5	20
Zakład Historii	4 318	141	9	13	11
Zakład Geografii	5 879	579	121	22	45
Zakład Botaniki	1 281	9	—	6	16
Zakład Chemii	437	8	—	4	12
Zakład Zoologii	1 780	34	—	8	19
Zakład Fizjologii Zwierząt	207	—	—	3	10
Zakład Matematyki	1 373	61	—	2	29
Zakład Fizyki	1 097	33	—	5	6
Studium WF	247	22	—	6	3
Studium Wojskowe	—	—	—	4	—
Czytelnia Biblioteki Głównej	2 480	43	44	124	7
Magazyn Biblioteki Głównej	29 148	2 765	18	—	—
Biblioteka Stud. dla Pracujących	57 197	48	7	11	—
R a z e m	117 556	4 108	206	—	—

Z całości księgozbioru Biblioteka Główna przechowuje i udostępnia 27% druków zwartych, 68% czasopism opracowanych, 30% zbiorów kartograficznych; Biblioteka Studium dla Pracujących — 49% druków zwartych, 1,1% czasopism opracowanych, 3,4% zbiorów kartograficznych; biblioteki zakładowe — 24% druków zwartych, 30,6% czasopism opracowanych i 65,6% zbiorów kartograficznych. Czasopisma krajowe są prenumerowane niekiedy w kilku egzemplarzach, dla czytelnicy Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych, natomiast czasopisma zagraniczne w zasadzie w jednym egzemplarzu. Kierunki: historia, geografia i matematyka, do końca omawianego okresu, dla swych zakładów prowadziły wspólne biblioteki, stąd też w wykazach figurują one jako biblioteki kierunkowe, międzyzakładowe.

Szeroki i odpowiedzialny zakres pracy bibliotecznej ma Dział Udostępniania Zbiorów. Dział ten prowadzi czytelnię, wypożycza książki na rewersy, wydaje karty biblieczne, sprowadza książki z bibliotek krajowych i zagranicznych w ramach wypożyczania międzybibliotecznego, udziela informacji bibliecznych, prowadzi statystykę czytelnictwa i propagandę książki oraz wykonuje prace związane z konserwacją zbiorów. Biblioteka WSP obejmuje zasięgiem czytelniczym studentów i pracowników naukowych własnej Uczelni oraz innych wyższych uczelni Krakowa. Nadto ze zbiorów biblioteki mogą korzystać czynni nauczyciele i pracownicy instytucji oświatowych.

Specjalny rodzaj pracy z czytelnikiem prowadzi Biblioteka Studium dla Pracujących. Czytelnicy tej biblioteki w przeważającej mierze rekrutują się spośród czynnych nauczycieli, odbywających studia zaoczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Słuchacze Studium dla Pracujących, rozsiani po całej Polsce, częstokroć oddaleni od większych ośrodków kulturalnych, mogą ze zbiorów bibliecznych korzystać tylko drogą korespondencyjną. Dla ułatwienia im pracy Biblioteka Studium dla Pracujących prowadzi z nimi korespondencję, przyjmuje zamówienia listowne, wysyła pocztą żądane książki. Szczególnie intensywna praca tej biblioteki na odcinku zaspokojenia potrzeb jej użytkowników-studiujących nauczycieli występuje w okresie sesji naocznych w miesiącach: lipcu, grudniu i styczniu. Wtedy bowiem większość słuchaczy Studium dla Pracujących zaopatruje się w potrzebne do studiów podręczniki, skrypty, lekturę obowiązkową i literaturę pomocniczą, nieodzowną przy pisaniu prac kontrolnych, przewidzianych programami z poszczególnych przedmiotów. Dowodem wielkiej operatywności i zarazem potrzeby istnienia takiej biblioteki było wypożyczenie w 1961 r. 24.700 woluminów, z których znaczną część przesłano pracującym w terenie słuchaczom Studium Zaocznego.

Istotne zmiany organizacyjne i dydaktyczne, jakie zachodzą w szkolnictwie wyższym w treści nauczania i programach, nie ominęły i naszej Uczelni. Werbalne metody nauczania coraz bardziej są zarzucane na rzecz samodzielnej pracy studenta, wyrabiającej w nim aktywną postawę naukową¹⁰. Znaczącej pomocy w wyrobieniu aktywnej postawy naukowej studentów udziela biblioteka, która przyzwyczajając młodzież do czytelnictwa i stałego obcowania z książką. Wprowadzenie ćwiczeń, proseminariów i seminariów magisterskich po reformie studiów w WSP oraz konieczność przygotowania się studentów do tych zajęć, wpłynęły dodatnio na wzrost masowego czytelnictwa studenckiego w drugiej połowie omawianego okresu. Najwięcej ze zbiorów Biblioteki Głównej korzystają studenci lat pierwszych, sięgając przeważnie do literatury psychologicznej i pedagogicznej oraz opracowań ogólnych z innych dziedzin wiedzy. O takim zasięgu czytelniczym Biblioteki Głównej decyduje encyklopedyczny, wielostronny charakter księgozbioru. Z bardziej wyspecjalizowanych księgozbiorów bibliotek zakładowych korzystają przeważnie studenci lat starszych, zaawansowani w studiach, przygotowujący prace seminaryjne lub magisterskie. Stąd też ciężar pracy dydaktycznej biblioteki uczelnianej przenosi się na biblioteki zakładowe, które ugruntowują i poszerzają przygotowanie naukowe i dydaktyczne studenta.

Biblioteki zakładowe, tak samo jak i Biblioteka Główna, prowadzą czytelnie studenckie, wypożyczanie poza obręb zakładu, wypożyczanie miejscowe i informację biblioteczną. Czytelnie studenckie w bibliotekach zakładowych mieszczą się w salach wykładowych lub seminaryjnych i czytelnicy korzystają z nich tylko w tych godzinach, w których nie odbywają się zajęcia dydaktyczne. Wszystkie prace związane z prowadzeniem bibliotek zakładowych i udostępnianiem zbiorów prowadzili asystenci, co przy stałym wroście księgozbiorów i zadań bibliotek nadmiernie ich

¹⁰ *Kształcenie nauczycieli w Wyższej Szkole Pedagogicznej (Konferencja naukowa ku uczczeniu 15-lecia Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie 1946—1961)*, Kraków 1962. („Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie”, z. 15).

obciążało. Częstym zjawiskiem w Bibliotece Głównej i bibliotekach zakładowych był brak miejsc w czytelniach dla studentów, co świadczy nie tylko o ciasnocie lokalowej, lecz także o dużej frekwencji i zapotrzebowaniu młodzieży na książki. Wzrost czytelnictwa i obrotu książką w Bibliotece Głównej ilustrują wybrane przykładowo zestawienia z 1953 r., w końcowej fazie studiów trzyletnich, i 1961 r., w okresie studiów pięcioletnich. W 1953 r. wypożyczeń do domu było 3 155, wypożyczeń na miejscu — 3 032, zaś w 1961 r. wypożyczono poza obręb biblioteki 27 693 woluminy, na miejscu — 21 586 woluminów, drogą wypożyczenia międzybibliotecznego sprowadzono 71 woluminów z innych bibliotek, a 12 woluminów wysłano z naszych zasobów bibliotecznych. Rzetelne uchwycenie linii rozwojowej czytelnictwa w bibliotekach zakładowych jest trudne, gdyż te nie prowadziły systematycznie statystyk. Frekwencja czytelnicza w bibliotekach zakładowych bezspornie wzrosła. Wpłynęły na to: wzrost liczby studentów, zmiana programów nauczania i położenie większego nacisku na przedmioty specjalizacji, wzrost księgozbiorów i dążność do przekształcenia bibliotek zakładowych w warsztaty pracy naukowej dla magistrantów.

Niezależnie od podstawowych czynności bibliotecznych pracownicy Biblioteki Głównej włożyli wiele wysiłku w organizowanie wystaw propagujących książkę i informujących o osiągnięciach nauki polskiej. Szczególnie żywa działalność wystawowa miała miejsce w latach 1952—1956, kiedy to przy skromnych środkach zorganizowano m. in. takie wystawy, jak: Prasa i książka jako pomoc w pracy nauczyciela, Rok Odrodzenia, Adam Mickiewicz — w stulecie śmierci, Dorobek naukowy pracowników Wyższej Szkoły Pedagogicznej w latach 1946—1956. W następnych latach biblioteka przygotowywała wystawy z okazji zjazdów naukowych, zjazdów absolwentów czy inauguracji roku akademickiego, ilustrujące rozwój i dorobek naukowy WSP w Krakowie.

Rzecznikiem interesów Uczelni wobec biblioteki w omawianym okresie była 5-osobowa Rada Biblioteczna, której funkcje przejęła utworzona później Senacka Komisja Biblioteczna. W skład Rady i Senackiej Komisji Bibliotecznej wchodziłi przedstawiciele rektoratu, wszystkich wydziałów i dyrektor Biblioteki Głównej. Komisja Biblioteczna wytyczała ogólny kierunek rozwojowy biblioteki, służyła doradą w sprawach rozbudowy sieci bibliotecznej i tworzenia nowych bibliotek zakładowych, czuwała nad podziałem kredytów bibliotecznych między biblioteki zakładowe.

Reasumując rozważania na tematy biblioteczne stwierdzić należy, że Biblioteka WSP poszczycić się może poważnymi osiągnięciami w minionym piętnastolecu. Mimo trudnych warunków lokalowych i szczupłej obsady personalnej, zgromadzony został pokaźny księgozbiór, rozbudowana sieć bibliotek zakładowych, opracowany katalog centralny, obejmujący całość zbiorów, przygotowany warsztat pracy dla rosnącej stale liczby czytelników z własnej uczelni, nauczycielstwa i innych wyższych szkół Krakowa. Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, tak jak i inne biblioteki szkół wyższych, posiada własne, specyficzne cechy. Na jej indywidualność wpłynęły warunki, w których powstała i działała, oraz zadania, jakie spełniała jako ośrodek pomocniczy w procesie kształcenia nauczycieli na studiach stacjonarnych i zaocznych. Ten krótki rys historyczny jest obrazem i dowodem wydatnej pracy całego personelu bibliotecznego Biblioteki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie.